

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Миглена Людмилова Прашкова,
Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий”,
относно процедура за заемане на академична длъжност **„професор”**,

Обща информация за обявения конкурс:

Област на висше образование: 8. Изкуства

Професионално направление: 8.2 Изобразително изкуство

Научна специалност: Изкуствознание и изобразителни изкуства (Реставрация)

Конкурсът е обявен в Държавен вестник, бр. 41, от 5 май 2026 г.

1. Данни за конкурса

Конкурсът за заемане на академичната длъжност „професор” е обявен за нуждите на катедра „Реставрация”, във Факултет за приложни изкуства, на Националната художествена академия, гр. София, по дисциплините „Теория и история на реставрацията“, „Реставрация на кавалетна живопис върху текстилна основа“ и „Реставрация на кавалетна живопис върху дървена основа и полихромирана дървена пластика“. Документи е подал само един кандидат – **доц. д-р Стефан Димитров Белишки**, който работи на основен трудов договор в същото висше училище. Научното жури е назначено със Заповед № 0218-О / 7.07.2026 г. на Ректора на НХА. Съгласно протокол от неговото първо заседание, проведено на 17.07.2026 г., е избран председател и членовете на научното жури, които да подготвят рецензии и становища. По процедурата не са допуснати нарушения.

Представената ми за становище документация по конкурса отговаря на изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за приложението му и изискванията на НХА.

2. Данни за кандидата

Доц. д-р Стефан Белишки е завършил специалност „Реставрация” в НХА, София (1992) и е дългогодишен преподавател в същата катедра. Първоначално е асистент (от 1994 г.), а от 2007 г. заема длъжността „доцент” (ВАК). През периода 2016–2024 г. е ръководител на катедрата, към момента заема длъжността заместник-ректор по учебна и научна дейност, акредитация и качество на обучение.

Интересите на д-р Белишки в областта на реставрацията започват от назначаването му за помощник-реставратор в Националния институт за паметници на

културата, София, през 1983 г., и предопределят образованието му след това. Има завършени курсове и специализации в България, Хърватия, Словакия, Полша, Италия САЩ, коректно описани в биографията му. През 2020 г. НХА му присъжда ОНС „доктор” за дисертационен труд на тема: „Стенописите на руски художници в черквите от XX век в България в контекста на тяхното опазване и реставрация. Стенописите в храм „Св. Николай Чудотворец” в София (Руската църква)”. Хабилизационният труд за академична длъжност „доцент” е на тема „Етични и естетични проблеми при реставрацията на стенописите от църквата „Св. Георги” – Перник”.

От 2006 г. досега е хоноруван преподавател в СУ „Св. Климент Охридски”, по дисциплина „Съвременни принципи на интегрирана реставрация”, а през периода 2000–2009 г. е хоноруван преподавател по технология на живописиста в НАТФИЗ. През 2004 г. води лекции по реставрация в Художествената академия в гр. Мачерата, Италия, в рамките на програма „Еразъм”, а през 2005 г. е асистент в ICCROM International Course on Archaeological Conservation, Диана-Караташ, Сърбия и Черна Гора. Владее английски и руски език.

Член е на Асоциация на реставраторите в България (председател на АРБ от 2009–2016 г., член на Управителния съвет от 2003–2006 г.); вицепрезидент на Е.С.С.О. (European Confederation of Conservator-restorers’ Organisations), 2013–2022 г. (в качеството на делегат на АРБ); член на БНК на ИКОМОС (председател на БНК на ИКОМОС, 2009–2017 г., и член на УС, 2005–2017 г.); член на Изпълнителния комитет на ICOMOS International, 2009–2017 г.; член на секция „Реставрация” на СБХ (секретар на секцията, 2002–2008 г.). От 2003 г. до момента е член на редакционния съвет на списание „Паметници, реставрация, музеи”.

От 1992 г. Стефан Белишки работи като реставратор на живопис – икони, картини, стенописи и мозайки. По-значителни обекти, на които е работил, са стенописите в църквата „Св. Йоан Алитургетос” в Несебър (2013–2014), стенописите в църквата „Св. Теодор” край Бобошево (2012–2013), стенописите в църквата „Св. Николай Чудотворец” в София (Руската църква) (2012–2016), стенописите в катедрален храм „Св. Неделя” в София (2009–досега), стенописите в църква “Св. Георги” в гр. Перник (2005–2014), стенописите в църквата „Св. Никола” в гр. Дряново (1999–2004), стенописите в църквата в с. Хърлец (1995–1997).

Кандидатът има десетки участия в национални и международни изложби, научни конференции симпозиуми и други форуми и 16 участия в научно-изследователски и научно-практически проекти. Всички те са коректно описани в

„Списък на творчески изяви, публикации и други форуми на художествена или научна проява”.

Стефан Белишки е автор на 38 публикации, които засягат различни проблеми в областта на проучването на произведения на живописиста, посветени са на реставрационни проблеми или на обучението по реставрация в България. 11 от тях са в съавторство, а 14 от тях са в чужбина (на английски език). Свидетелство за значимостта им са цитиранията на публикациите. В картата за изпълнение на минималните наукометрични показатели са представени 8 цитирания в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни; 7 цитирания в монографии и колективни томове с научно рецензиране; 2 цитирания в нереферирани списания с научно рецензиране и 3 рецензии на реализирани авторски продукти в специализирани издания в областта на изкуствата.

От попълнените данни в приложената карта е ясно, че Стефан Белишки изпълнява минималните наукометрични показатели, каквито са изискванията на ЗРАСРБ.

3. Описание на научните трудове, представени за конкурса

В конкурса за професор д-р Стефан Белишки се представя с хабилитационен труд **„Иван Мърквичка. Технологично изследване на живописиста”**, излязъл от печат през 2026 г., която е в обем от 302 страници, включително илюстрации, графични схеми и библиография. Резюмето е в размер на 7 страници. Представява задълбочено монографично изследване върху материалите и техниката на изпълнение на 11 картини, автор на които е Иван Мърквичка (1856–1936). Направеното проучване разкрива специфична страна на живописиста на чешки художник, работещ в края на XIX и началото на XX век в България, който има неоспорим принос за художествения живот и за развитието на академичното художествено образование в нашата страна.

Представени са **научни публикации** – общо 34, от които 5 статии и доклади в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация, две от които са в съавторство; 29 статии и доклади в специализирани издания в областта на изкуствата, 6 от които са в съавторство. Публикациите визират разнообразни проблеми в реставрационните проучвания на живописни творби, реставрацията на живопис – стенописи, икони и картини, и обучението по реставрация в България. (Две от посочените статии, публикувани в сп. Проблеми на изкуството, бр. 3, 1999, и бр. 4, 2005, следва да преминат от показател Г8 към показател Г9 – статии и доклади, публикувани в специализирани издания в областта на изкуствата, тъй като

списанието е индексирено в световна база данни ERIH PLUS от 06.05.2015 г., за справка <https://erihplus.hkdir.no/journal?id=485740>).

В подкрепа на хабилитационния труд е представено **портфолио**, което включва фотографии и графични схеми от проведени реставрационни проучвания и етапи от работата върху реставрацията на 11 икони с различно авторство и датиране; 9 картини, също с различно авторство и датиране, на български и западноевропейски художници, и 5 стенописни паметници – един от времето на Възраждането, църквата „Св. Георги” в Перник; два от XX в. – Руската църква и храм „Света Неделя” в София; църквата „Св. Никола” в Дряново, която има живописни слоеве от различно време (XIX и XX в.) и един средновековен – останките от църквата „Св. Теодор” край Бобошево, който е с поне два периода на изписване и със спорна датировка (между XIV и XVI в.). Разнообразните обекти поставят разнообразна проблематика, тъй като са изпълнени в различни техники и са с различна степен на съхраненост. Поставят и различна степен на сложност в дейностите, извършвани по време на реставрационния процес – от проучването, през взимането на решение, консервационната намеса до привеждане на творбата в експозиционен вид. Понякога работата е сведена до изпълнение на аварийни дейности, какъвто е случая със стенописите в бобошевската църква.

4. Научно-изследователски и художествено-творчески приноси

Представената **основна монография** безспорно представлява интерес за изследователи в различни области. Техничко-технологичният аспект в изследването на картини на Иван Мърквичка действително допълва знанието за творчеството на художника. Специфичната проблематика, която поставя обаче, я прави особено ценна за практикуващите реставратори на живопис и, разбира се, за студентите в специалност „Реставрация” на НХА. Първата част базисно събира и представя на едно място методите в изследователската работа на технико-технологичния комплекс на всяко живописно произведение, прилагано в съвременните проучвания – безконтактни неинвазивни и инвазивни методи, за които са необходими веществени образци. Във втората глава е представено проучването на 11 картини (допълнено от още 11 за използваните от художника платна), за всяка от които има логично структурирано изложение, което включва общи данни за произведението, проведени изследвания с интерпретация на резултатите за вложените материали, техника и технология, бележки за реставрацията или за състоянието, ако картината не е реставрирана, графичен и снимков материал. Тук всяка от частите, отнасяща се до съответната творба, е с приносен характер, тъй като има пряко отношение към бъдещата работа на

реставраторите, т.е. фазата „реставрационно проучване” е завършена и същевременно отворена за следващи дейности. Третата глава представя технико-технологичните характеристики на картините на Мърквичка на базата на сравнителен анализ, като характеризира спецификата на живописния процес, анализирана е предпочитаната палитра за живописване, трудно може да се говори за оригиналните лакове, използвани от художника, тъй като тези покрития са вторични. Направени са съответните изводи за използваните основи – подрамки и платна. Заключението обобщава резултатите от проведените изследвания и дава насоки за бъдеща работа не само с картините на Мърквичка, но и с творби на други художници, работили през този период в България. Безспорно монографията съдържа база данни, които са отправна точка за следващи проучвания.

Представените **публикации** акцентират върху специфични проблеми в реставрационните проучвания и реставрационния процес, затова всяка от тях има приносен характер, независимо дали се отнася за инструментални методи на изследване или за приложение на различни материали – етиленвинилацетатни кополимери в реставрацията на живопис; конструктивно стабилизиране на икона; гелове при почистване на културни ценности; възстановяване „нишка по нишка” на разкъсвания и липси при основи на картини от платно; моделиране на китове на живописни произведения чрез използване на калъпи от силиконови смоли или хидравлично свързващите смеси за инжектиране при реставрация на стенописи. Всички те имат отношение към съвременната консервационна практика, засягат за пръв път поставената проблематика в литературата на български език и са от особена важност в обучението на бъдещите реставратори.

Портфолиото на кандидата визуализира етапите в работата върху различни живописни произведения, от които се вижда, че натрупаният от Стефан Белишки опит в реставрационната практика напълно покрива дисциплините на обявената професура. Подбраните фотографии от работния процес върху икони и картини показват познания и умения в областта на реставрацията на живопис, изпълнена върху текстилна или дървена основа. Възстановените стенописни ансамбли в петте храма допълват спектъра на дейностите в областта на опазване на монументални живописни паметници. Следва да се уточни, че всеки един работен обект има депозирана реставрационна документация (въпреки че в материалите за конкурса не е представена, а и не е необходимо), която е предадена на собствениците и е достъпна за ползване от други

специалисти. Практически реставрацията на всеки един паметник е принос за неговото опазване и съхранение, което е безспорно и всъщност не подлежи на коментар.

5. Заключение

Като подчертавам още веднъж достойнствата и приносния характер на представените монография, публикации и порфолио, **убедено** предлагам на уважащото научно жури да присъди на доц. д-р Стефан Белишки академичната длъжност „професор” в научна област 8. Изкуства, професионално направление 8.2 Изобразително изкуство, научна специалност Изкуствознание и изобразително изкуство (Реставрация) – по дисциплините „Теория и история на реставрацията“, „Реставрация на кавалетна живопис върху текстилна основа“ и „Реставрация на кавалетна живопис върху дървена основа и полихромирана дървена пластика“.

23 август 2026 г.

гр. Велико Търново

проф. д-р Миглена Прашкова